

րեւ սոցիալ անվերայ հետեւեալթիւնն
բազմատորագիր աղերսագիրներ կը տե-
ղան 'ի պատրիարքարան և կը խնդրեն,
որ զայն իրենց վիճակի վերայ եպիսկո-
պոս ձեռնադրել տայ իբրեւ վար-
ձ ստորութիւն նորա անթուելի և ան-
համեմատելի բարեմասնութեանց և
քաջագործութեանց, յաւելլով միան-
գամայն թէ՛ եթէ իրենց խնդիրքն չը
կատարուի, ժողովուրդն մեծապէս
պիտի ցաւի:

Իսկ երբ այդ բազմադիմի ընտիր
յոսկութեամբք և առաքինութեամբ
զարդարեալ առաջնորդն եպիսկոպոս
լինի, կամ այն է որ այլ եւս բնաւ չը
վերագառնար իւր վիճակն և Պօլսոյ
մէջ, յստիւնս Վոսպորի, իրեն համար
հանգիստ կորոնէ, կամ այն է որ, թէ
և կը վերագառնայ, բայց գոգցես գը-
խովին փոփոխուած. այլ եւս նորա
համար սահմանադրութիւն, ժող-
վուրդ, առաքինութիւն, իրաւունք
և պարտք բնաւ նշանակութիւն չ'ու-
նին, ըսկ օգահնչիւն բաւեր են. այլ
եւս դպրոցներն նորա համար ստա-
հակութեան բոյներ են, և հարստա-
հարիչներն անիրաւութեան կշտամ-
բիչներ: Եւ ահա՛ կը տեսնուի, որ
սուղ ժամանակի մէջ այդ նորաստի
առաջնորդն փոխանակ ժողովրդի տա-
ռապանաց սիրովանք մատուցանելու,
ինքն ամեն կերպով տառապանք կը լի-
նի ժողովրդին, փոխանակ ժողովրդի
հետ միանալով՝ ներքին և արտաքին,
բարոյական և նիւթական հարստա-
հարչաց դէմ դիմագրաւելու, ինքն
ժողովրդի դէմ կը զինի, նորա անդոր-
րութիւնն ու խաղաղութիւնն կը վըր-
դովէ, նորա մէջ խռովութեան մահա-
բեր սերմեր կը սերմանէ, նորա եղ-
բայրական և բրիտանիական միու-
թիւնն կ'երկարաւակէ և բազմադիմի
կուսակցութիւններ իրարու դէմ կը

յարուցանէ, որով և բաղմամբիւ մի-
մեանց ներհակ նամակներ և ծակերագ-
ր-թիւններ կը հասնին մի գէնի միայ թէ՛
'ի Պատրիարքարան և թէ՛ 'ի գրասե-
նեակս խմբագրաց, յորոց մի քանին
մինչ յերկինս կը բարձրացնեն զայն
ըստ առաջնոյն և մի քանին ևս մինչ 'ի
դժոխս կ'իջուցանեն, Այսու Ազգային
Վարչութիւն սոյն եպիսկոպի կուսակցուեց
մէջ ընդ երկար կը ծփայ, բնիչներ կը
զրկէ ճշմարտութեան վերահասու լի-
նելու համար և հուսկ ուրեմն 'ի Վ.
Պօլսոյ կը հրաւիրէ նոյն նորաստի ա-
ռաջնորդն, որ այլ եւս չը կամիր անտի
մեկնիլ, և եթէ ուրիշ թեմերէ իսկ 'ի
ստիւտն առաջնորդութեան կոչուի,
իբրեւ անձեռնհաս հրաժեշտ կը տայ,
Պօլսոյ դատարկաջրութենէն չը զըրկ-
ուելու համար:

Եւ ահա՛ է պատճառը, որ այժմ
մեծամեծ թեմերու վիճակաւորք ըստ
մեծի մասին նորընծայ և երիտասարդ
վարդապետներ են. իսկ, ընդ հակա-
ռակն, եպիսկոպոսութեւն Վ. Պօլսոյ մէջ
իբրեւ աբեղաներ քարոզչութեան
ստիւտն կը կատարեն:

Այսու մեք չեմք կամիր ասել
թէ՛ վարդապետներն առաջնորդու-
թեան իրաւունք և արտօնութիւն
չ'ունին, կամ թէ միայն եպիսկոպոսաց
կը սրտականի վիճակաւոր լինել, քաւ
լիցի այլ թէ՛ ինչ է պատճառը, որ այդ
եպիսկոպոսներն մինչդեռ վարդապետ
են ամեն բանի ձեռնհաս կը լինին և
ժողովրդի սիրան գրաւելու, որով և
եպիսկոպոսական բարձր ստիւտնին
հասնելու համար, բնաւ աշխատու-
թիւն չեն խնայեր, սակայն երբ եպիս-
կոպոսանան այլ եւս առաջնորդու-
թեան անձեռնհաս կը լինին և Վ.
Պօլսէն չեն կամիր հեռանալ, և եթէ
հեռանան իսկ վաղ ընդ փոյթ կը վե-
րադառնան և անուղղակի պատրիար-

քուժեան կը հետամտին : Չը գիտեմք, թէ արդեօք սխալութիւններն վիճակի մը առաջնորդ լինելէն հետ է, կամ թէ նուազ ձեռնհասութեան կը կարօտի : Այս անգին մերկայարանոց կ'երեւի, որ նոցա իրենց վարդապետութեան միջոցին ցոյց տուած փոքր ինչ գործունէութեան իսկական և ներքին նպատակն՝ Ազգի և Եկեղեցւոյ շինութիւնն ու ժողովրդի բարոյական և մտաւորական յառաջագիտութիւնն է : այլ մի միայն ժողովրդի պարզմտութիւնն շահասիրտ ոգւով պատրելով եպիսկոպոսական բարձր կոչումն անարժանութեամբ յափշտակել և գիտակցութեւն առնել :

Ահա այս կէտը մեր ազգային կրօնական և քաղաքական ժողովոց խորին ուշադրութեան արժանի է իբրեւ մի ամենակարեւոր և կենսական խնդիր :

Ուրախ եմք, որ կրօնական ժողովն վանօրէից խորհուրդ մի կազմած է վանքերու վիճակներն հետազօտելու և բարեփոխելու համար : բայց մեր սոյն առաջարկած խնդրոյ լուծումն ու բարեփոխումն աւելի շահաւէտ և անհրաժեշտ է : Այո, վանօրէից վերայ հոգ տանելէն աւելի պէտք է եկեղեցականաց և կենդանի ժողովրդոց բարոյական վիճակին և կրթութեան հոգ տանիլ : վասն զի կրթութեամբ միայն կարող է մարդ անշահասէր, արդարասէր, ազգասէր և ժողովրդասէր լինել : Պէտք է եկեղեցականն ու աշխարհականն հայրական և որդիական սիրոյ ամուր և անլուծանելի կապերով իրարու հետ կապել, որով միայն հընարաւոր է Հայութիւնն, Հայաստանեայց եկեղեցին և հայ լեզուն անմահ և անկորուստ պահպանել : Պէտք է հովուին և հօտին մէջ փոխադարձ

սէր, վստահութիւն, պատիւ, յարգ և աջակից գործունէութիւն ու ազգաշինութիւն յառաջ ածել : Այլ երկու պէս պէտք է ամրապնդել ժողովրդի յարաբերութիւնն՝ առաջնորդի հետ, և առաջնորդի յարաբերութիւնն՝ Ազգային Արչութեան հետ, որ մեր Հաշատանեայց առաքելական Եկեղեցւոյ սկզբանց յատկանիշն է : վասն զի մեր Եկեղեցին իւր ընդհանուր որդւոց սոյն սերտ միութեւն միայն կարողացած է դիմագրաւել յոգնաթիւ արհաւիրոյց ու փոթորկաց, և մինչեւ ցարդ կանգուն և անսասան մնալ :

Սի այսպիսի խնդիր անտես առնել կը նշանակէ Հայութիւնն ջլատել, Եկեղեցւոյ հիմն խախտել և ամենադեռից պատճառ լինել : Սեբ այնպէս համոզուած եմք, որ եթէ վիճակաւորք աշխուրջ հսկողութեւն, խորհմութեամբ և արթնութեամբ ժողովրդի միութիւնն ու խաղաղութիւն անխղով պահպանեն, ապականիչ և ազգակործան կուսակցութեաց տեղի չըտան և իրենց հօտի հետ աջակից գործունէութեամբ աշխատին, այն ժամանակ մինչեւ ցարդ գործուած սոսկալի հարստահարութեանց և ոչ մին տեղի կունենայ, և եթէ ունենայ իսկ, կարող է տեղւոյն ժողովուրդն իւր առաջնորդի աջակցութեամբ, առանց երկարաձգելու, իսկոյն նորա դեղն ու դարմանն գտնել և Ազգային Արչութեան վերայ 'ի դուր չը ծանրանալ : մինչդեռ այժմ կը տեսնեմք, որ Արչութիւնն փոխանակ ժողովրդի բարոյականութեան և յառաջագիտական կենաց վերայ խորհելու, մարդալինջ մոլութեանց և պժգալի անբարոյականութեան բարձման վերայ մտածելու, միշտ այն պիտի գործքերով կողոպտուի, որոնք մի միայն առաջնորդաց յատուկ գործքերն են :

Վերջապահելով մեր խօսքը՝ կրկին և կրկին անգամ կրօնական և քաղաքական ժողովոց ուշադրութիւնն կը հրաւիրեմք սոյն կետին վերայ, և կը խնդրեմք անտես չ'առնել այս կենսական խնդիրն. այլ մի առ մի ցուցակագրել, թէ քանի՞ եպիսկոպոսոսնք կան ազգին մէջ, ո՞րք ծերութեամբ անձնաւորն հասն և քիչ ժամակաւորութեան, ո՞րք արտաքսուած են վիճակաւորութենէ իրենց թերութեանց համար, ո՞րք տակաւին վիճակներն կը խռովեն առաջնորդութեան համար, և ո՞րք քարոզչութիւն մի պատրուակելով՝ կը խռովեն վիճակաւորութենէ:

Այս ամենն անաշուտապէս 'ի հաշիւ առնելով պարտաւոր է անշուշտ Աղգային Վարչութիւնն բոլոր անդործ և անսլաշոն եպիսկոպոսներն կամ վիճակաւոր կացուցանել, եթէ ձեռքն հաս և արժանաւոր են, և կամ Հայաստանի վանօրէից մէջ զետեղել, որպէս զի պարագործութենէ յառաջ եկած չարիքներն վերնան Աղգին մէջէն, և եկեղեցականութիւնն ազատի սոյն կըշտամբանքներէն, որոյ ենթակայ է յարաժամ:

Մ. Ս. Յ.

«Իշխան վր իւր միակ ամսին պատաւ խանաւորուն չէ. այլ նաեւ, նպատակաց ամեն միոյն »:

Հետեւեալ համառօտ խորհրդաւորութիւնը կրնայ փոքր ինչ այն ամեն անձանց ուշադրութեան արժանի համարուիլ, որոնք մեծ կամ սղօթիկ հոգեւոր կամ մարմնաւոր կառավարութեան մը գլուխ անցած՝ մարդկանց վր

րայ հակելու ծանր պարտաւորութիւն իրենց վրայ ստանձնած են յ'ստուծոյ:

Հատ խօսուած և շատ գրքեր յորինուած է իշխանի մը պարտուց և իրաւանց վրայ, ուստի հոս իմ նպատակը այսպիսի բնդարձակ նիւթի մը վրայ ծառել չէ, որ շատ թերթերու կը կարօտի, և ո՛չ ալ իշխանի մը արդարասիրութեան վրայ բնդհանրապէս խօսիլ է միտքս, այլ միայն գրաւոր աննշան կարծուած բայց խիստ կարեւոր կէտ մը կը կամիմ բացատրել, այս սինքն իշխանի մը արդարասիրութիւնը մինչեւ որ աստիճան հասնելու պէտքը ցուցանել:

Իտրեացական՝ և արդարասէր իշխան մը անշուշտ իւր հպատակաց, այսինքն իւր իշխանութեան տակ զրոհուող մարդկային խումբին բարօրութիւնը, յառաջադիմութիւնը և երջանկութիւնը կը կամի քանզի արդարութեան և բարոյական հաւասարութեան պահանջն է այս: Այս կը բաղձայ, կը ճքնի, որ իր օրով սկսի անոնց համար երջանկի և յիշատակաց արժանի թուական մը, որով իւր անուընդ անմուռաց և կենդանի մնաց նոցա սերնդեան սրտից մէջ, նա իր կողմանէ շատ մը զոհողութիւններ ալ կրնէ սոյն բաւձալի նպատակին հասնելու: () Իրենակի համար գիշեր ցերեկ անքուն կը մնայ, կ'աշխատի մարտի և մարմնով, մինչդեռ մարդկային փառաւորութիւնը, կամ աւելի ճիշդ բանք ինչ նախնութիւնը կը թերադրէր զինքը ձեռքը ունեցած իշխանութեան զօրութիւնն ու պերճութիւնը իւր անձին վրայ կենդրոնացնել: Այս արդարասէր իշխանը՝ բնդ հակառակն շարունակ իր ժողովրդեան կենաց վրայ կը խոսի, խօսակցութիւնն ու գործքերն ալ բաւական կը հաստատեն որ նորա միակ փափաքը իւր ստորակար-